

SREDNJOVJEKOVNA CRKVA SV. MIHOVILA NA ŠOLTI

NEVENKA BEZIĆ

Sred vinograda i maslinika u šoltanskom polju između Grohota i Donjeg sela stoji crkva sv. Mihovila.¹⁾ Uokolo crkve je groblje ograđeno kamenim zidom u koje se više od sto godina ukapaju umrli od kužnih bolesti iz triju okolnih sela. U okolici crkve u polju nađeno je antiknih ostataka.²⁾ Vjerojatno se tu radi o ostacima gospodarskih zdanja, koja su bila rasprostranjena po čitavom šoltanskom polju, jer se tragovi kamenog zida, arhitektonski ulomci i dijelovi tijesaka za vino i ulje nalaze u bližoj i daljoj okolici crkve sv. Mihovila.³⁾

Lokalitet sv. Mihovil prvi puta se spominje u dokumentima 1398. godine kad je splitski nadbiskup Andrija dao u zakup splitskoj općini za tristopedeset dukata svoje desetine na otoku Šolti.⁴⁾

Crkva sv. Mihovila po starom načinu gradnje okrenuta je pročeljem prema zapadu, a sagrađena je od nepravilno klesanog kamena pokrivenog žbukom. Apsida je polukružna, a vrh pročelja je zvonik

1) Prema Rubiću tu je bilo sve do XVIII stoljeća manje naselje, koje je nestalo osnivanjem Srednjeg i Donjeg Sela. To se ne može pouzdanost utvrditi, jer se nikakvi tragovi arhitekture nisu sačuvali, osim nekih tragova rimskog zida. I. Rubić, Pomicanje naselja na Šolti. Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku, sv. L, Split 1932. str. 330—338. — Isti, Odnos Splita i Šolte. Glasnik primorske banovine 10/1939. str. 170—176.

2) Bulić spominje da je nedaleko od sv. Mihovila nađen 1897. godine ulomak rimskog natpisa. Ulomak je publiciran u Vjesniku za arheologiju i historiju dalmatinsku sv. XXII, Split 1898. str. 236, ali kaže da je otkriven pri rušenju stare župske crkve u Grohotama. (Danas se nalazi u Arheološkom muzeju u Splitu pod br. A 2647). F. Bulić, Starinarska iznašašća na otoku Šolti. Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku sv. XXI, Split 1898. str. 183—189.

3) U arhivu E. Dyggve, koji se čuva u Urbanističkom birou u Splitu nalazi se jedna skica crkve i ostataka zidova, po čemu se može zaključiti, da je Dyggve sondirao zapadno od crkve, na mjestu gdje se i danas vide ostaci zidova i dio gustirne iznutra ožbukane. U crkvi se nalazi dio rimske kamene kolone, vjerojatno s istog lokaliteta.

4) Farlati, *Illyricum sacrum* III, str. 348. — G. Novak, *Povijest Splita I*, Split 1957. str. 216.

na preslicu s polukružnim lukom i trokutnim završetkom pokrivenim kamenom pločom, građen istom građom i ožbukana kao i crkva. Luk preslice leži na impostima s nutarnje strane obiju pilastra. Nadvratnik i dovratnici su od glatko klesanog kamena. Sred nadvratnika je urezan križ čiji su krakovi na kraju prošireni i završavaju u trokut. Isti križ urezan je i na okruglu kamenu kropionicu ugrađenu u zid desno od vratiju.⁵⁾ U crkvu se ulazi s dvije kamene stepenice, a unutrašnjost je popločana kamenom pločom. S vanjske strane vrata su četverokutna, a s nutarnje nadvratnik je uvučen u plohu polukružne lunete. Nakon otucanja dotrajale žbuke na pročelju otkrivena je i nad ulaznim vratima polukružna luneta sa srpastim lukom zidanom od dugih uskih kamenja. Luneta je prije zazidavanja bila iznutra ožbukana, što se vidi po tragovima stare žbuke uz rubove kamenja. Kropionica je natkrivena dvjema kamenim pločama postavljenima u trokut. Sred pročelja je dugi uski četverokutni prozor. Sličan prozor je i sred apside, ali ovaj se prema vani proširuje. Crkva i apsida su pokrivene kamenom pločom, a na vrhu krova je akroterij u obliku kugle. U prošlom stoljeću na sjevernom i južnom zidu broda probijena su dva prozora s polukružnim lukom uokvirena izvana glatko klesanim kamenim rubom.

Crkva je presvođena slomljenim gotičkim svodom s profiliranim zidnim vijencem na početku svoda. Svod je po sredini poduprt kamenim pojasom naslonjenim na polupilone pobočnih zidova. **Plitki polupiloni** završavaju jednostavnim impostom nad kojim je gotički slomljeni svod. Ova vrsta svodnog pojasa i imposta uobičajena je u romanici,⁶⁾ ali ga još nalazimo i u ranoj gotici u Dalmaciji. Apsida je u unutrašnjosti polukružna nadsvođena kalotom.

Oltar je podignut na kamenu stepenicu. Postolje mu je kameni monolit na lijevoj strani koso odrezan, vjerojatno ulomak sarkofaga ili dio nekog antičkog građevinskog ukrasa, nađen negdje u blizini crkve. Sred postolja urezan je križ,⁷⁾ čiji se krakovi na kraju proširuju i završavaju u trokut. Na postolju je kamena oltarna ploča. Kasnije je oltar bio obzidan nepravilnim kamenom i ožbukana, tako da je čitava apsida u donjem dijelu bila zatvorena. Ova vrsta oltara na središnji stup uobičajena je u dalmatinskim crkvama iz doba preromanike, romanike i gotike,⁸⁾ ali je u kasnijim stoljećima često obzidana i proširena, vjerojatno da se dobije više prostora za kićenje oltara. Lijevo i desno u apsidi nalazi se po jedna četverokutna niša, a nad nišama je kameni vijenac koji obuhvaća ugao apside i proteže se do zida lađe. Vijenac je jednostavne profilacije u donjem dijelu

5) D. Domančić, *Kulturni spomenici otoka Brača. Srednji vijek*. Brački zbornik 4. Zagreb 1960. str. 121. kaže da su se ovi križevi vjerojatno urezivali na kamenja, koja su pripadala nekoj poganskoj građevini.

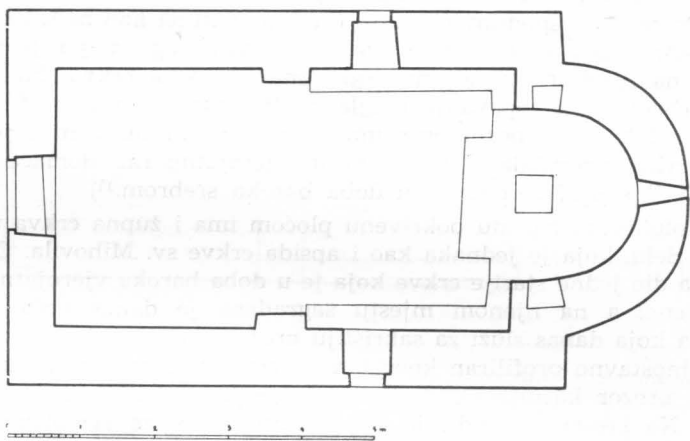
6) F. Dujmović—C. Fisković, *Romaničke freske u Srimi*. Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 11. Split 1959. str. 13, 25.

7) F. Bulić, o. c., str. 18.

8) C. Fisković, *Istraživanja u srednjovjekovnoj crkvi sv. Nikole u Splitu*. Historijski zbornik g. II, br. 1—4. Zagreb 1949. str. 216.

zakošen. Na sjevernom i južnom zidu sagrađena je kamena stepenica, koja se proteže od polupilona do ruba apside.

Crkva sv. Mihovila po obliku, načinu gradnje, slomljenim svodom, detaljima na zvoniku na preslicu, prozora i vratiju pokazuje da je građena na prelazu romanike u gotiku koncem XIV stoljeća. Kroz više od dva stoljeća nepoznati seoski graditelji vrlo često su miješali elemente ovih dvaju stilova i baš time dali jedan poseban pečat dalmatinskoj srednjovjekovnoj arhitekturi.

Solta, Tloris crkve sv. Mihovila (snimio D. Antonina)

Po vanjskom obliku ona je slična crkvi sv. Nedjelje na Gracu susjednog otoka Brača,⁹⁾ crkvi sv. Jurja u Tučepima, crkvama sv. Stjepana i sv. Maksima u Poljicima,¹⁰⁾ te ima još niz zajedničkih odlika s brojnim crkvama srednje Dalmacije XIII do XIV stoljeća. U unutrašnjosti ima polupilone i kameni pojas svoda kao romanička crkva u Srimi,¹¹⁾ a romaničke elemente ima i zvonik na preslicu i to u impostima vrh pilastra, koji nose luk. Sve ove romaničke odlike spojene s gotičkim svodom ukazuju da je sagrađena u XIV stoljeću.

Crkva sv. Mihovila, dosada potpuno nepoznata u našoj stručnoj literaturi, najstarija je sačuvana crkva na Solti. Iz istog je vremena vjerojatno ruševina crkve sv. Petra u uvali Nečujam,¹²⁾ koja nema stilskih karakteristika, ali po načinu gradnje može pripadati XIV–XV stoljeću. Sazidana je od domaćeg kamena, a sačuvana je tek polukružna apside s malim prozorom, uzdignuto stepenište sa zidanim stupom za oltar, kameni pločnik, te ostali zidovi samo u teme-

⁹⁾ D. Domančić, o. c., str. 121.

¹⁰⁾ V. Novak—P. Skok, Supetarski kartular. Zagreb 1952. sl. 6, 8.

¹¹⁾ F. Dujmović—C. Fisković, o. c., str. 25.

¹²⁾ C. Fisković, Prilog životopisu Marka Marula Pečeniča. Republika 4. Zagreb 1950. str. 197.

ljima. Crkvice je pripadala splitskom prepoštu Dujmu Balistriću, kumu i prijatelju pjesnika Marka Marulića, koji je tu imao i svoju ladanjsku kuću. U vizitaciji splitskog nadbiskupa Pacifika Bizze,¹³⁾ koji je 1750. godine posjetio Šoltu nalazimo da je crkvice sv. Petra bila već u to doba napuštena i da su se u njoj sklanjali ribari i putnici. U njegovo vrijeme bio je oštećen i krov, a na oltaru se nalazila slika na drvu, kojoj danas više nema traga.

Još jedna srednjovjekovna crkva bila je na mjestu današnje crkve »Gospe pod borima« na groblju iznad Stomorske,¹⁴⁾ a na putu za Gornje Selo, spominjana često u dokumentima kao benediktinski samostan. Od nje se nije sačuvalo nikakvih tragova, jer je vjerojatno na njezinim temeljima sagrađena današnja crkva. Možda bi tek arheološka iskopavanja mogla riješiti pitanje ovog srednjovjekovnog lokaliteta, poznatog samo iz arhivske građe. Jedino je starijoj crkvi pripadala slika na drvu, vjerojatno rad domaće škole XV–XVI stoljeća, okovane u doba baroka srebrom.¹⁵⁾

Polukružnu apsidu pokrivenu pločom ima i župna crkva u Donjem Selu, koja je jednaka kao i apsida crkve sv. Mihovila. Ova je apsida dio jedne starije crkve koja je u doba baroka vjerojatno bila porušena, a na njenom mjestu sagrađena je danas veća. Stara apsida koja danas služi za sakristiju presvođena je kalotom, uokolo je jednostavno profiliran korniž, a po sredini je dugi uski četverokutni prozor kasnije zazidan, ali mu se tragovi vide u vanjskom zidu. Na sjevernom zidu je četverokutna niša za svetohranište¹⁶⁾ s rupama u koje su bila umetnuta željeza za drvena vrata. Niša ima sa strane kolone s kapitelićima ukrašenim volutama. U donjem dijelu zabata je u sredini glava anđela po strani sa stiliziranim krilima, a u gornjem dijelu dva anđela sa spojenim rukama u sredini drže cvijet. Iako je kompozicija niše renesansna, ukrasne volute i glave anđela odaju nesprenu ruku nepoznatog baroknog majstora.

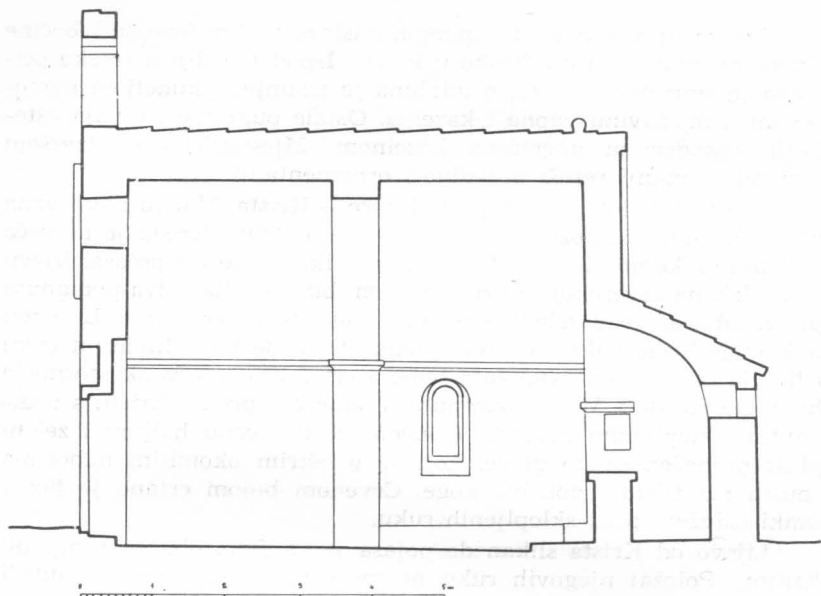
Crkva sv. Mihovila ima posebni značaj što su se u njoj sačuvala freske. Freskama je oslikana polukružna apsida presvođena kalotom, središnji dio triumfalnog luka i posvetni križevi, od kojih su se dva sačuvala u apsidi i trag jednog na zapadnom zidu lijevo od ulaza.

¹³⁾ L. Katić, Prilike u splitskoj okolici poslije odlaska Turaka. *Starine JAZU* knj. 47. Zagreb 1957. str. 264.

¹⁴⁾ Č. Kalebić, Jedna dosada neosvjetljena benediktinska opatija sct. Mariae de Insula Soltae u Gornjem Selu na Šolti. Split 1927. — I. Ostojić, Katalog Benediktinskih samostana na Dalmatinskom primorju. Split 1941. str. 60.

¹⁵⁾ Slika je preslikana, pa će se tek nakon restauratorskog zahvata koji je već djelomično izvršen u Konzervatorskom zavodu za Dalmaciju u Splitu moći pobliže odrediti kojoj školi i vremenskom razdoblju pripada. U doba baroka okovana je srebrnim oklopom s mletačkom puncom. Splitski nadbiskup Pacifik Bizza u svojoj kanonskoj vizitaciji 1750. godine spominje da je okovana srebrom i da je oklop učinjen od zavjetnih darova. L. Katić, o. c., str. 264.

¹⁶⁾ L. Katić, Prilog poznavanju crkvenog namještaja u Dalmaciji. *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, sv. LVI–LIX, Split 1954–57, str. 247.

Solta, Uzdužni presjek crkve sv. Mihovila (snimio D. Antonina)

Ostali su križevi nestali pri kasnijim popravcima žbuke. One su slikane u tehnici fresco-secco zemljanim bojama s oskudnim registrom. Podloga cijele freske je zemljano žute boje. Iako su sačuvane tek djelomično i teško su oštećene, one su ipak vrijedan prilog našem srednjovjekovnom zidnom slikarstvu u Dalmaciji.

Uočivši značaj fresaka, jer su one vrlo rijetko sačuvane u Dalmaciji, Konzervatorski zavod za Dalmaciju počeo je njihovo čišćenje 1957. godine. Freske su bile pokrivena s nekoliko slojeva vapna, mjestimično i žbuke, a tek su se na nekoliko mjesta ispod otpalog vapna nazirali tragovi boja. Jasno su bile očitane reljefne aureole izvedene u žbuci. U isto vrijeme pretresen je i krov lađe i apside te pokriven kamenom pločom i postavljena nova vrata i prozori, tako da je time crkva bila zaštićena od daljnjeg propadanja. U 1962. godini nastavljeni su i dovršeni ostali radovi. Otučena je stara i dotrajala žbuka na vanjskim i unutarnjim zidovima potklobučena od vlage, koja je dolazila s krova. Zidovi su očišćeni, fugirani i ponovno žbukani. U unutrašnjosti je zakrpljen djelomično oštećen kameni pločnik. Porušen je zatim i naknadno obzidan oltar, a kamena menza postavljena je na postojeće postolje, tako da je oltaru vraćen njegov prvobitni oblik. Okolni teren oko crkve, koji se godinama taložio i zatrpao njene temelje na južnom i zapadnom zidu otkopan je i niveliran u visini od 20 do 30 centimetara, tako da je time crkva dobila svoje prave proporcije.

Freske su očišćene od vapnenih naslaga i učvršćene su izbočine žbuke na desnoj strani freske u kaloti. Ispod tog dijela freske očišćena je smrvljena žbuka, a udubina je ispunjena kudeljom namočenom u mješavinu vapna i kazeina. Ostale pukotine i manja oštećenja također su učvršćena kazeinom. Mjestimično su izvršeni akvareloom manji retuširane i ornamenta.¹⁷⁾

Freska u kaloti prikazuje tri figure — Krista, Mariju i sv. Ivana u uobičajenoj kompoziciji Deisis. Središnja figura Krista je najveća i dominira kompozicijom. Lik Krista prikazan je do pojasa, lijevu ruku drži na otvorenoj knjizi, a desnom blagoslivlja s dva podignuta prsta. Obučen je u zelenu košulju i zagasito crveni plašt. Lice mu uokviruje blago valovita kosa crvenkastosmeđe boje. Inkarnat ruku i lica je blijedo zemljano žute boje, a crtež lica je crvenkastosmeđe boje. Desno kleči Marija okrenuta u adoraciji prema Kristu s uzdignutim sklopljenim rukama. Obučena je u crvenu haljinu i zeleni plašt prebačen preko glave, koji se u ostrim okomitim naborima spušta niz tijelo i pokriva noge. Crvenom bojom crtano je lice i tanki izduženi prsti sklopljenih ruku.

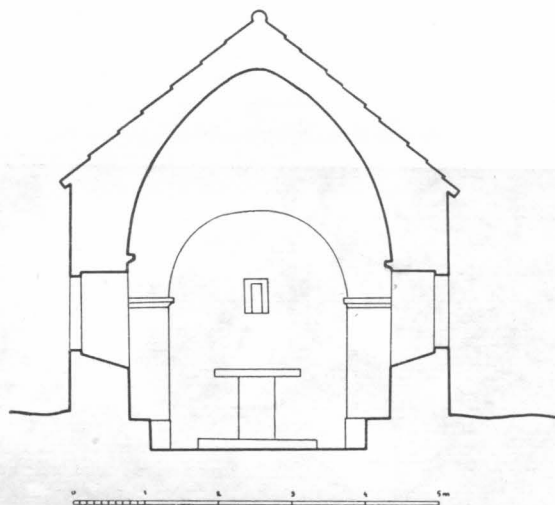
Lijevo od Krista slikan do pojasa je sv. Ivan obučen u crvenu haljinu. Položaj njegovih ruku ne može se tačno odrediti, budući da je na njegovim prsima freska najteže oštećena. Lice je okruženo lagano valovitom kosom s tragovima crvenkastosmeđe boje. Kosa se spušta do vrata i otkriva lijevo uho fino i izrazito modelirano. Oči svih likova su velike i rastvorene bademastog oblika, a prsti nemaju zglobova, već uske i duguljaste nokte.

Oko glave su im reljefne aureole izrađene u žbuci u koje su urezani krugovi međusobno povezani uspravnim linijama.

Kompozicija je uokvirena obrubom ukrašenim ornamentima slikanim crvenom bojom na zemljano žutoj podlozi. Ornamentat je stiliziran u obliku šahovskih polja prekinut mjestimično crvenim krugovima, čiji su obrisi lagano urezani u žbuku. Friz šahovskih polja u donjem dijelu prekinut je u sredini ornamentom izmjeničnih crvenih trokuta i zemljano žutih četverokuta. Crvenom bojom oivičen je prozor sred apsida i cijela kompozicija. Pozadina kompozicije je u donjem dijelu tamno zemljano žute boje, a u gornjem modra.

Iznad oltara na triumfalnom luku naslikan je lik sv. Mihovila na blijedo zemljano žutoj pozadini. Boja s freske je malne cijela otpala, tako da se lik sačuvao samo u crtežu crvene boje. Svetac stoji uspravno s glavom lagano nagnutom na desno rame. S lijeve i desne strane su mu krila s tragovima perja u visini čitavog tijela. Noge su mu pokriveno dugom haljinom, a otkrivena su samo stopala obojena tamno zelenom bojom. U sredini figure freska je toliko oštećena da se položaj ruku ne razaznaje. Fino i izrazito je crtano lice okruženo reljefnom aureolom, izvedenom jednako kao i na liko-

¹⁷⁾ Čišćenje fresaka izvršili su restauratori Konzervatorskog zavoda za Dalmaciju Filip Dobrošević i Tomislav Tomas.

Solta, Poprečni presjek crkve sv. Mihovila (snimio D. Antonina)

vima u kaloti. Tragovi boje na haljini su zelenkasto plavi, krila su slikana u nekoliko tonova crvene boje, a aureola je zemljano žute boje.

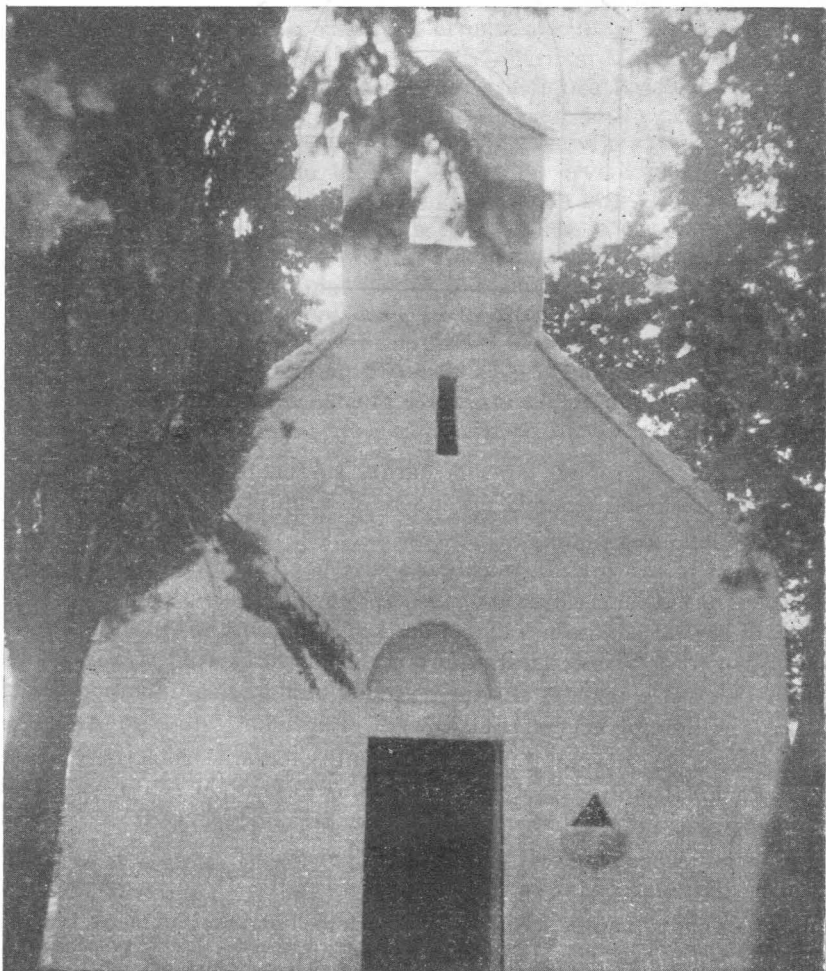
Ispod freske u kaloti naslikana su crvenom bojom dva posvetna križa. U pravilnom četverokutu komponirana su dva kruga, a u sredini je križ s jednakim krakovima, koji se prema kraju šire i završavaju u dvije kugle. Iz sredine križa izlaze na četiri strane zrake. Lijevo od ulaza također se vidi trag posvetnog križa ukomponiranog u krug i slikanog crvenom bojom.¹⁸⁾

Freske su vjerojatno bile pokrivenе vapnom i žbukom već početkom XVII stoljeća, jer vizitator Mihovil Prioli u svojoj vizitaciji otoka Šolte 1603. godine ne spominje freske, već samo da crkva ima jedan oltar i ikonu.¹⁹⁾

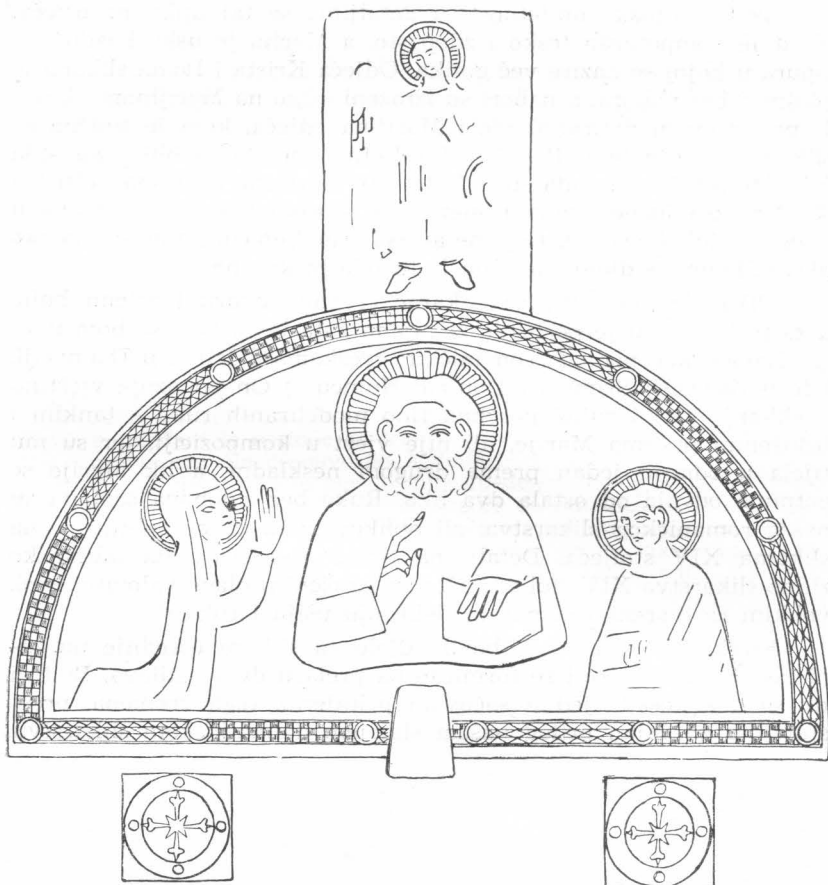
¹⁸⁾ Slikanje posvetnih križeva bilo je uobičajeno u Dalmaciji u doba romanike i gotike. Dosada su oni otkriveni u crkvi sv. Duha u Splitu, crkvi sv. Jurja u Tučepima, crkvi sv. Ivana u Trogiru, crkvi Svih Svetih nedaleko Gornjeg Humca na Braču, crkvi u Blizni i dr.

¹⁹⁾ Die dict.

Visitavit Ecclesiam Sti Michaelis Campestrij in Confinibus villae Grochote, villae de Medio et Villae inferioris, quae habet unicum altare, ornatum Iconi, Cruce, Candelabris, tobaleis, et non consecratum, nec nullos habet particulares, clauditur debite et quondq. ea Ecclesia celebratur asportatis paramentis necessarijs ibi. Visitatio apostolica spalatensi 1603. Michaelis Prioli episcopi Vicentini. Archivio Segreto Vaticano, Miscellanea Arm. VII, Nr. 100. (Prijepis fra Bone Zeca u Biblioteci Biskupskog sjemeništa u Splitu, str. 275.)

Šolta, Pročelje crkve sv. Mihovila

Solta, Rekonstrukcija freske u crkvi sv. Mihovila (crtež F. Dobrošević)

Ikonografska shema Deisis predstavlja prizor posljednjeg suda i uobičajena je u bizantinskom slikarstvu do XIII stoljeća.²⁰⁾ Ovaj sadržaj pojavljuje se i na freskama u Dalmaciji, i to na freski u župnoj crkvi u Donjem Humcu²¹⁾ i u crkvi sv. Krševana u Zadru.²²⁾ Na humčanskoj freski likovi su prikazani u cijelosti, a na zadarskoj samo glave. Obje su datirane u XIII stoljeće.

Međutim šoltansku fresku možemo stilski postaviti u XIV stoljeće na prelazu romanike u gotiku. Iako je kompozicija i sadržaj

²⁰⁾ E. Bertaux, *L' art dans L' Italie meridionale*. Paris 1904. str. 132, 137, 143, 287. — Ch. Diehl, *Manuel d' art byzantin*. Paris 1910. str. 546.

²¹⁾ D. Domančić, *Sredovječna freska u Donjem Humcu na Braču*. *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 10. Split 1956. str. 84.

²²⁾ A. Deanović, *Romaničke freske sv. Krševana u Zadru*. *Peristil* 2. Zagreb 1957. str. 120.

uzet iz bizantinske umjetnosti u detaljima se taj upliv ne osjeća. Krist je komponiran teško i zdepasto, a Marija je uska i izdužena figura u kojoj se nazire već gotika. Odjeća Krista i Ivana slikana je plošno i bez nabora, a nabori su izraženi samo na Marijinom plaštu. U prilog ovom datiranju ide i Marijina odjeća, koja je tipična za slikarstvo trećenta u Italiji.²³⁾ I reljefne aureole osobitost su stila XIV stoljeća²⁴⁾ i dosada su u Dalmaciji zapažene samo na Solti i u Trogiru. Na južnom zidu romaničkog prozora u crkvi sv. Ivana u Trogiru vidi se ostatak reljefne aureole sa žljebićima vjerojatno oko glave Madone s djetetom, koja je tu bila prikazana.

Slikar je upotrebio za slikanje crvenu, modru i zelenu boju, a za podlogu mu je poslužila zemljano žuta boja. Ova se boja upotrebljavala kao podloga romaničkim freskama u Istri i u Dalmaciji, i to u Zadru,²⁵⁾ Srimi²⁶⁾ i Donjem Humcu.²⁷⁾ On pokazuje vještinu u slikanju lica i ruku, posebno fino modeliranih ruku s tankim i izduženim prstima Marije, ali nije vješt u kompoziciji, jer su mu tijela u odnosu jedan prema drugom neskladni, a lik Marije se potpuno odvaja od ostala dva lika. Ruke bez zglobova osobina su našeg romaničkog slikarstva, ali oblikovani nokti pojavljuju se na slikama XIV stoljeća. Detalji na freski podsjećaju na talijansko zidno slikarstvo XIV stoljeća. Oni su izraženi u blago valovitoj kosi, velikim rastvorenim očima, modeliranju ušiju i ruku.²⁸⁾

Freske u crkvi sv. Mihovila djelo su slikara osrednje umjetničke vrijednosti, koji se formirao na prelazu dvaju stilova. Budući da su one dosada jedini sačuvani primjerak toga vremena, predstavljaju značajan prilog našem starijem dalmatinskom slikarstvu.

23) A. Venturi, *Storia dell' arte italiana. La pittura de trecento e le origini*. V, Milano 1907. sl. 40.

24) A. Venturi, o. c., sl. 131, 146—149, 253 itd.

25) A. Deanović, o. c., 117.

26) F. Dujmović—C. Fisković, o. c., str. 29.

27) D. Domančić, o. c., 87.

28) A. Venturi, o. c., sl. 316, 367.

EGLISE MEDIEVALE DE SV. MIHOVIL (ST-MICHEL)
DANS L'ILE DE ŠOLTA

NEVENKA BEZIĆ

L'église Sv. Mihovil (St-Michel), dans l'île de Šolta, est mentionnée pour la première fois dans les documents en 1398 lorsque l'Archevêque de Split, Andrija, donna sa dime à bail à la commune de Split. Le mode de construction de cette église indique qu'elle a été édiflée au XIVe. s. pendant la période de transition entre le roman et le gothique. Des fresques ont été découvertes à l'intérieur de l'église, dans la calotte au-dessus de l'autel et sur le mur au-dessus de la calotte, fresques qui ont été nettoyées par les restaurateurs de l'Institut de Conservation pour la Dalmatie. La technique employée est celle de fresco-secco, avec des couleurs terreuses rouges, bleues, vertes, et de l'ocre. La fresque de la calotte représente le schéma iconographique byzantin du Deisis, et celle du mur au-dessus de la calotte l'effigie de Saint Michel. D'après les analyses stylistiques, l'auteur les attribue à un peintre inconnu du XIVe. s.